

۲۲۸۴۴۹۴

بسم الله الرحمن الرحيم

ارزیابی عملکرد

سادلی مدیریت بیماری کرونا

جلد ۱. دسته‌بندی موضوعی و ارزیابی مصوبات و تبیین
محورهای مهم تصمیم‌گیری

گردآوری و تألیف:

مجید الماسی

سر شناسه	الماسی، مجید - ۱۳۶۷.
عنوان و پدیدآور	ارزیابی عملکرد ستاد ملی مدیریت بیماری کرونا جلد ۱. دسته‌بندی موضوعی و ارزیابی مصوبات و تبیین محورهای مهم تصمیم‌گیری/ تألیف: مجید الماسی
مشخصات نشر	تهران، نور علم.
مشخصات ظاهری	۱۹۲ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۱۶۹-۴۶۲-۲
موضوع	کرونا ویروس‌ها - جنبه‌های مدیریتی بیماری‌های همه‌گیر - کووید ۱۹ شفافیت - تعارض منافع ستاد ملی مدیریت بیماری کرونا
رده‌بندی کنگره	QR ۳۹۹/۴
رده‌بندی دیویی	۵۷۹/۳

عنوان کتاب:	ارزیابی عملکرد ستاد ملی مدیریت بیماری کرونا جلد ۱. دسته‌بندی موضوعی و ارزیابی مصوبات و تبیین محورهای مهم تصمیم‌گیری
تألیف:	مجید الماسی
اظهار نظر کنندگان:	دکتر محمد اکبری، دکتر محمد کریمی نیا، دکتر نرگس سادات حسینی
ناشر:	نور علم
تایپ و ویراستار ادبی:	آذین وطن‌خواه
صفحه‌آرا:	هانی توانایان فرد
شمارگان:	۱۰۰۰ جلد
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۱۶۹-۴۶۲-۲
نوبت چاپ:	اول ۱۴۰۰
چاپ و صحافی:	سورنا
قیمت:	۶۵۰۰۰ تومان

نشر نور علم: تهران - انقلاب - خ ۱۲ فروردین - پلاک ۲۹۰ - تلفن: ۶۶۴۰۵۸۸۰ و ۶۶۹۵۷۰۲۱
 فروشگاه: خ ۱۲ فروردین - پلاک ۲۹۰ - کتاب چرتکه و نور علم - ۰۹۱۲۲۰۷۹۸۴۹ - ۶۶۱۷۴۹۱۰ -
 پخش: قلم سینا - انقلاب - ۱۲ فروردین - ساختمان ۲۸۶ واحد ۴ تلفن ۶۶۹۵۷۰۲۱ و ۶۶۹۵۷۱۲۰
 در صورت عدم دسترسی از طریق تماس با ۰۹۱۲۳۳۳۴۲۲۹ کتابها ارسال می‌شود.

فهرست مطالب

۷	مقدمه و طرح مسأله
۱۳	دسته‌بندی موضوعی مصوبات و تعیین دستگاه‌های مسئول
۱۷	یافته‌های سیاستی از بررسی مصوبات و اطلاعات در دسترس از عملکرد ستاد ملی
۴۱	جمع‌بندی و تبیین محورهای مهم تصمیم‌گیری
۴۹	منابع و مآخذ
۵۳	پیوست: جدول دسته‌بندی مصوبات و احصاء بندهای سیاستی

مقدمه و طرح مسأله

طبق اعلام مقامات رسمی، اپیدمی کووید-۱۹ از اسفندماه سال ۱۳۹۸ در ایران، همانند اغلب کشورهای دیگر رسماً اعلام گردید. طبعاً، مواجهه فعال با بیماری ناشناخته کرونا در دستور کار دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی همچون سازمان بهداشت جهانی قرار گرفت. کشور ما نیز از همان ابتدا با تدابیری که اندیشید، تلاش نمود که موجبات پیشگیری از شیوع گسترده و افزایش دامنه همه‌گیری و از همه مهم‌تر یکپارچگی و هم‌افزایی دستگاه‌های صاحب مسؤولیت در تصمیم‌گیری‌ها را فراهم آورد که به عنوان مهمترین اقدام می‌توان به تشکیل ستاد ملی مدیریت بیماری کرونا با مجوز شورایعالی امنیت ملی و تأیید رهبر معظم انقلاب در اسفندماه سال ۱۳۹۸ اشاره کرد. این ستاد که اولین جلسه‌اش را با عضویت وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی؛ وزیر کشور؛ وزیر راه و شهرسازی؛ وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی؛ وزیر آموزش و پرورش؛ وزیر علوم، تحقیقات و فناوری؛ وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی؛ رئیس سازمان برنامه و بودجه کشور؛ سخنگوی دولت؛ رئیس ستادکل نیروهای مسلح و دبیرستان کل کشور؛ رئیس سازمان صدا و سیما؛ فرماندهی نیروی انتظامی؛ رئیس سازمان حج و زیارت و یک عضو از فقهای شورای نگهبان در تاریخ ۱۳۹۸/۱۲/۶ و به ریاست رئیس جمهور برگزار نمود، دارای تعدادی کمیته و کارگروه تخصصی می‌باشد که در راستای ارتقاء کیفی تصمیمات ستاد ملی فعالیت می‌نمایند.

براساس کارکردها و ماهیت موضوع ویروس کووید-۱۹، بدیهی است که وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی نقش و جایگاه محوری و ویژه در پیشبرد امور پیشگیری و درمان بیماری کرونا ایفا می‌نماید. همچنین بر اساس سیاست‌های کلی نظام سلامت، تولید سلامت کشور بر عهده وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی قرار دارد. از این رو، دبیرخانه ستاد ملی در وزارت مذکور ایجاد گردید و یکی از مهم‌ترین کمیته‌های ذیل ستاد نیز، با عنوان کمیته علمی و با عضویت تعداد ۲۲ نفر در وزارت مذکور تشکیل گردید. در ادامه نیز، به مرور زمان و وفق مصوبات ستاد مذکور، سازوکارها و تشکیلات جدیدی به ساختار ستاد ملی افزوده شد که مهم‌ترین آن‌ها، «قرارگاه عملیاتی مبارزه با کرونا» با محوریت وزارت کشور بود که در آبان ماه سال ۱۳۹۹ آغاز به کار نمود.

همان‌طور که آحاد جامعه به وضوح مشاهده و احساس نمودند و براساس اذعان اکثریت قریب به اتفاق صاحب‌نظران و دست‌اندرکاران، تشکیل ستاد ملی مدیریت بیماری کرونا

امری ضروری و لازم قلمداد شده، لیکن پس از گذشت بالغ بر ۲ سال از اعلام اپیدمی کووید-۱۹، می‌توان ادعا نمود که امر تشکیل ستاد ملی می‌بایست با اقدامات شایسته اجرایی، نظارتی و ارزیابی، تکمیل و ارتقاء می‌یافت. چرا که بررسی تجربه ستادهای تصمیم‌گیری و شوراهای عالی در کشور مؤید این مطلب است که یکی از عوامل توفیق در نیل به اهداف سیاستی مدنظر شوراهای عالی، موفقیت در عملکرد دبیرخانه و همچنین عملکرد مناسب ارزیابی و نظارتی دبیرخانه است که ستاد ملی مدیریت بیماری کرونا نیز از این قاعده مستثنی نمی‌باشد. علاوه بر این، ویژگی‌ها و شرایط خاصی در خصوص ستاد ملی وجود داشته و دارد که بر اهمیت تشکیل ستاد ملی و حساسیت موضوع ارزیابی سیاست‌های مصوب و رصد تحولات و عملکرد می‌افزاید. از مهم‌ترین آن شرایط خاص می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

۱. امیرالمومنین (ع) در نامه ۶۹ نهج‌البلاغه می‌فرمایند: "از (حوادث) گذشته دنیا برای باقیمانده آن عبرت گیر، چراکه بعضی از آن (حوادث) شبیه بعضی دیگر است. و پایانش به ابتدای آن می‌پیوندد و (در هر حال) تمام آن گذرا و ناپایدار است". همچنین در غرالحکم^۱ دارد: "رحمت خدا بر آن انسانی باد که بیاندیشد و عبرت گیرد، و عبرت گیرد و بینا شود". از این رو، با توجه به هزینه‌های هنگفتی که از منظر سرمایه‌های فیزیکی، اجتماعی و از همه مهم‌تر انسانی بر کشور تحمیل گردید، لازم است ارزیابی عملکرد ستاد ملی مدیریت بیماری کرونا را با هدف استخراج یافته‌ها و دلالت‌ها برای ارتقاء نظام حکمرانی کشور و عبرت‌گیری روش‌مند انجام پذیرد.

۲. فقدان یک شورا یا ستاد تصمیم‌گیر در کشور که توانایی تصمیم‌گیری در سطح عالی در زمینه امور خاص سلامت (همانند اپیدمی کرونا) داشته باشد و از منظر جایگاه سیاسی نیز، تصمیمات آن شورا یا ستاد برای کلیه دستگاه‌های صاحب مسؤولیت لازم‌الاجرا باشد. شورای عالی سلامت کشور؛ شورای عالی قطب‌های علمی علوم پزشکی کشور؛ شورای عالی اجرایی بهداشت کشور؛ شورای پزشکی معاونت امور درمان وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و شورای عالی برنامه‌ریزی کشوری پیشگیری از عفونت HIV همگی شوراهایی هستند که با کارکرد بهداشتی در حوزه سلامت فعال هستند اما با نگرش به ماهیت، گستره

فعالیت و دامنه شمول آن‌ها در می‌یابیم که توانایی تصمیم‌گیری عالی برای مقابله با کرونا را نداشته و تشکیل ستاد ملی امری ضروری بود.

۳. ویروس کووید-۱۹ ویروسی کمتر شناخته شده بود و به دلیل تجربه کشور چین و توصیه‌های سازمان بهداشت جهانی، این نگرانی وجود داشت که وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی نتواند تصمیمات مناسب و متناسب برای مواجهه فعال و پیشگیرانه در برابر ویروس اتخاذ کند لذا تشکیل شورا یا ستادی ملی توصیه می‌شد.

۴. وضعیت و ساختار تصمیم‌گیری در قوه مجریه به گونه‌ای بوده و هست که گستره و حجم فعالیت‌های سیاستی هیأت وزیران، این امکان را فراهم نمی‌کرد که انتظار تصمیم‌گیری سریع و عالی مرتبط با مدیریت بیماری کرونا را از هیأت وزیران داشت. مضافاً اینکه اگرچه مشخص نیست چرا از مجلس شورای اسلامی، به صورت رسمی عضوی در ستاد ملی کرونا حضور ندارد، لیکن تصمیم‌گیری مورد نیاز برای مدیریت بهینه کرونا، نیازمند مشارکت قوای سه‌گانه و نهادهای نظامی و حاکمیتی نیز بود. بنابراین علاوه بر مقامات دولتی صاحب مسئولیت در زمینه کرونا، تعدادی از مسئولین حاکمیتی و مقامات غیردولتی نیز در ستاد ملی به عضویت درآمدند.

۵. اگرچه جستجوی عبارت «شورایعالی» در نظام حقوقی کشور، مؤید تعداد ۱۰۵ عنوان شورایعالی می‌باشد؛ لیکن با توجه به ملاحظات حقوقی و فرآیند بهینه تصمیم‌گیری برای تشکیل شورایعالی و همچنین وابسته به زمان (موقتی) بودن شورای تصمیم‌گیر در ارتباط با کرونا، ستاد ملی با رویکرد یکپارچه نمودن تصمیم‌گیران (به مثابه فرمانده) تشکیل گردید.

۶. وضعیت نظام حکمرانی ما به دلیل سوءتدبیری‌های داخلی و تشدید فشارهای بین‌المللی، در سال‌های اخیر به گونه‌ای بوده است که سازوکارهای تأمین منابع عمومی و تأمین اعتبار برای پروژه‌های ملی، امری دشوار و دارای پیچیدگی خاص بوده است. لذا مدیریت اثربخش و کارای اپیدمی ایجاب می‌کند که مواجهه فعال، سریع و با عالی‌ترین سطح پیگیری اتفاق بیافتد تا بتوان انتظار کنترل بیماری و کاهش هزینه‌های ناشی از آن را داشت.